

Nincs otthon a macska

Oláh Mátyás munkáiról

Csak a csoda szép.
André Breton

Ismételjük gyorsan át, amit Oláh Mátyásról tudnunk kell. Alaposabb olvasóink lapozzák föl a *Mozgó Világ* 2009. szeptemberi számát, amelyben Kürti Emese gondos bevezetője összefoglalja a pályaképet a szentendrei hajón töltött vagabund élettől kezdve az 1983 és 1993 között eltöltött párizsi emigrációig, az 1999-től jó sokáig tartó New York–Budapest ingázástól a hazai művészeti színtér magányos különcének szerepéig, a posztbizáncias stílus gyakorlójától a posztfolklórhatások újrahasznosítójáig. Továbbá csodálkozzanak rá az éles pengével és humorral vésett pszeudoliturgikus faragványoktól a gyúrt papírra pasztellel föl vitt, frivolan archaikus figurákig, a misztikus kalligráfiáktól a mézeskalácsosan álnaiv alakzatokig. Látni fognak – illetve eddig láttak – egy sűrű és rejtélyes teli, attraktív és evokatív világot, amely a tér és idő koordinátarendszerétől függetlenül valósággal belelebeg a művészettörténet légüres semmijébe, onnan gyönyörködtet és mutat vicces dolgokat. Nem nagyon törődik trenddel és intézményi rendszerrel, igaz, azok se nagyon törődtek vele. Hazai hívei a szabad, művelt és eléggé befolyásolhatatlan körökből kerültek elő. „Másságosnak” lenni errefelé pedig kockázatosabb, mint művészet-forradalmárnak. Az utóbbinak legalább akkor bejön, ha forradalma győzött. A magányos legföljebb egy hiperérzékeny (és tőkeerős háttérrel rendelkező) kurátor gondoskodásában bízhat.

De a rácsodálkozás után felejtse el mindent, mint ahogy én is ezt tettem utolsó magyarországi kiállításán, amelyet lakásában rendezett ez év február 8-án, egy hideg, esős szombat délután. Merthogy a kövek, fák, pasztellek és grafikák ironikusan szakrális Oláh Mátyása után ezúttal egy másik arcú Oláh Mátyás állított ki. Az, akinek egyik lába már kint van, valahol a Loire partján, Blois-ban, és immár – lehet persze, hogy csak ideiglenesen, és lesz majd megint más – fölhagyott a humorral megdolgozott ezoterikus, folklorisztikus és primitivisztikus művek készítésével, valamint az ősi, a földközeli, a történelem előtti alakzatok konjugálásával és permutálásával.

Egy régi francia metszetkönyv, egy iskolai szöszedetgyűjtemény, továbbá egy jól kifent olló és egy láthatatlan ragasztóanyag kellett az újfajta produkcióhoz. Csupa urbánus dolog. Hát még milyen cicomás és üdén sznobszagú az a talált alapanyag, amelyet Oláh összevissza vagdosott, hogy elemeiből új képegeszt szerkesszen! Van itt minden, amitől szegény természeti népek előbb összetöporodtak, azután elerőtlenedtek, majd villámsebesen kihaltak.

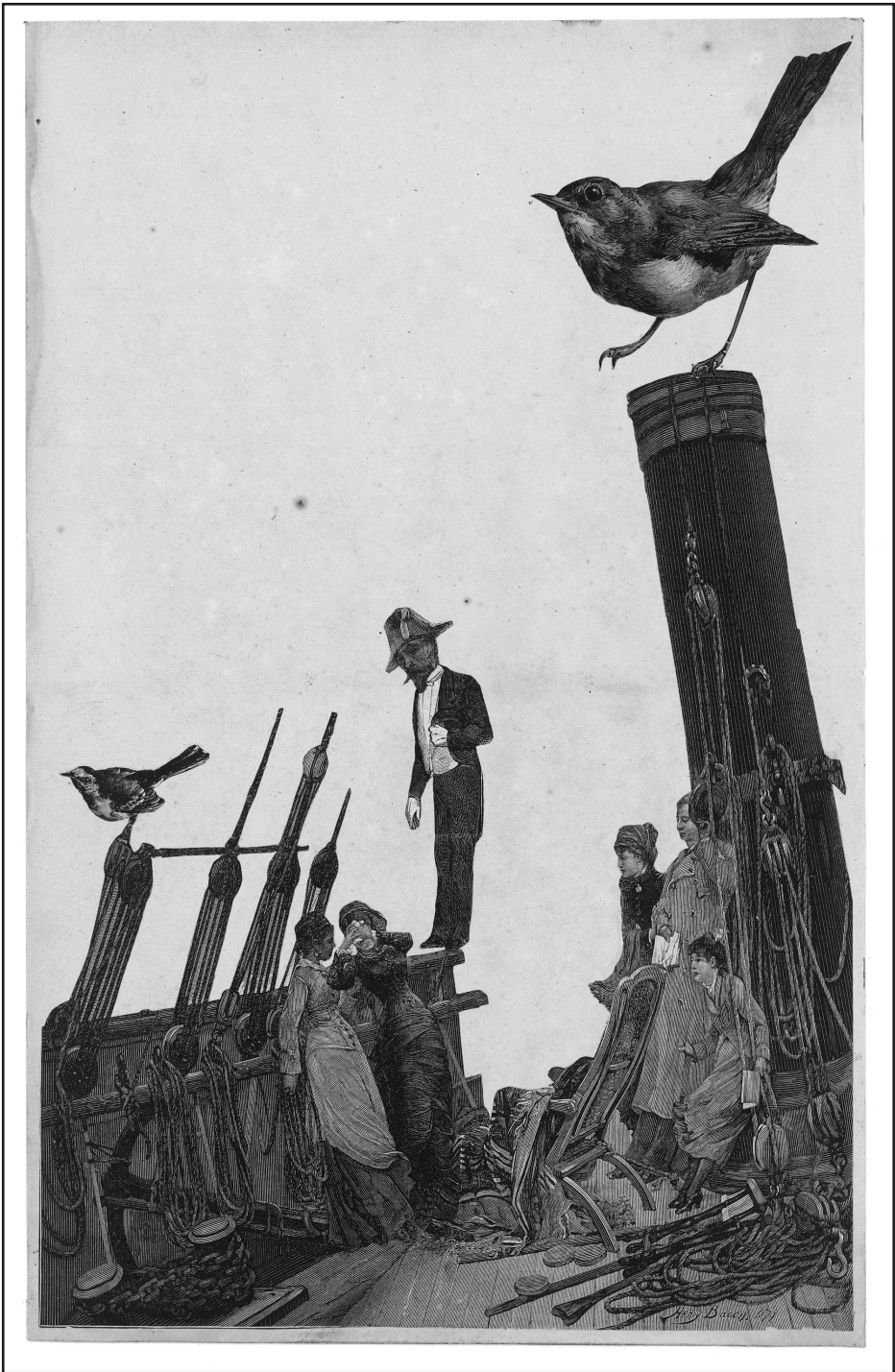
Szálára szedve most már a motívumokat: pezsgő és börtönrács, nyílpuska és gőzgép, revolver és füstölgő szivar kavarognak a 18. és 19. századi ruhákba öltözött tengerészek és papok, úri kurtizánok és politizáló csibészek, tevegelő legionáriusok és kacér markotányosnók társaságában. Hol háromdimenziós tájban, hol a szótagolt írásképekben teszik fölfoghatatlan dolgukat. Időnként logikai láncot alkotnak, de csak azért, hogy pár centivel arrébb szétszakadjon közöttük az a maradék ok-okozati viszony is, amelybe a hökkent néző megkapaszkodhat.

Itt azért ki kell fecsegni az iskola titkát. Ha igaz az, hogy az avantgárd egyik vonulata, mondjuk a Max Ernst-, Pablo Picasso-, Vajda Lajos-féle szürrealisztikus irány imádta az „ősemberes” és „vademberes” alakzatokat, ugyanők különös figyelemmel fordultak a dekadens, a finomkodó, a nyárspolgári alapanyagokból készített kollázsok és montázsok alkotásának irányába is. A két világ náluk (is) összetartozott: a sosemvolt ősvallásos ábrázolatok természetes szövetségesei lettek az ipari civilizáció hajótöröttjei, mert valamennyien együtt képviselheték a kiismerhetetlen emberi társadalom válogatás nélkül egymás mellé rendelt romhalmazát.

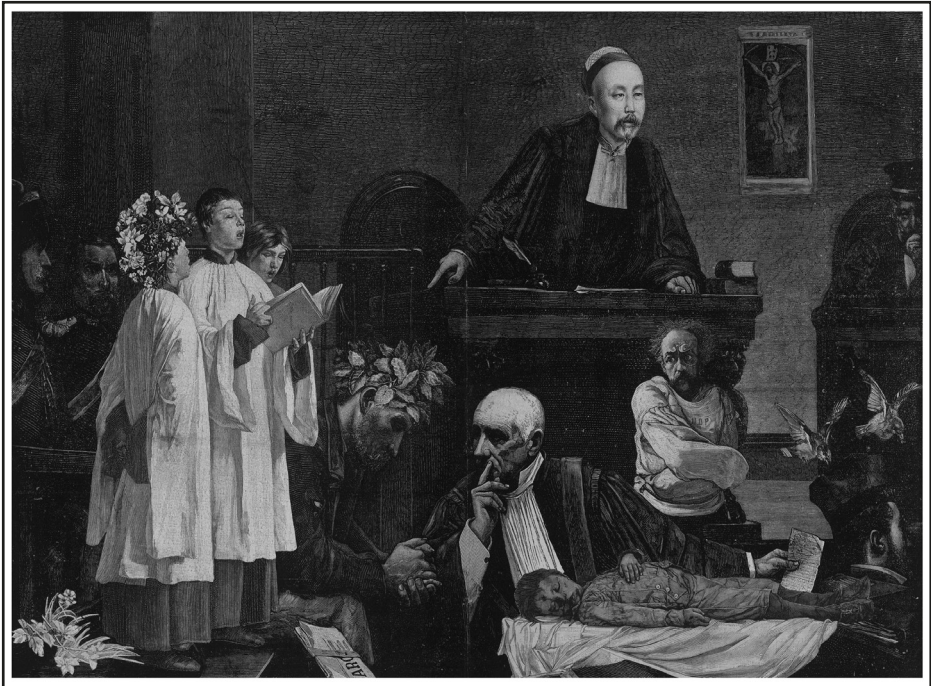
Oláh kollázsai hasonlítanak ezekre, meg nem is. Hasonlítanak, mert bennük is szabadon szárnyal a fékevesztett fekete humor, de nem is hasonlítanak, mert az össze nem illő részek ahelyett, hogy nézőjüket rémületbe kergetnék, sajátos harmóniával jutalmazták. Az új lapok kompozíciói – noha alakjai fittyet hánynak az elemi logikának – több mint kellemesek, inkább fenségesen szépek. A *Hajótöröttek* sas nagyságú verebe éppen akkora, hogy a lapon természetes egyensúly keletkezzék a hontalan kisasszonyok alkotói ívvel. A vádlott picinyre zsugorodott figurájában furcsa mód nincs semmi természetellenes, hogy bírója egy óriás, hogy fiúkórus asszisztál a jelenet-hez, s egy galambraj húz jobbra el a kijárat felé.

Minden a helyén van, mert minden eleve elrendeltetett. Olyan, mint a jól rímelő és pompásan énekelhető nóta mondja: száraz tónak nedves partján döglött béka kuruttyol, hallgatja egy süket ember, ki a vízben lubickol.

P. Szűcs Julianna

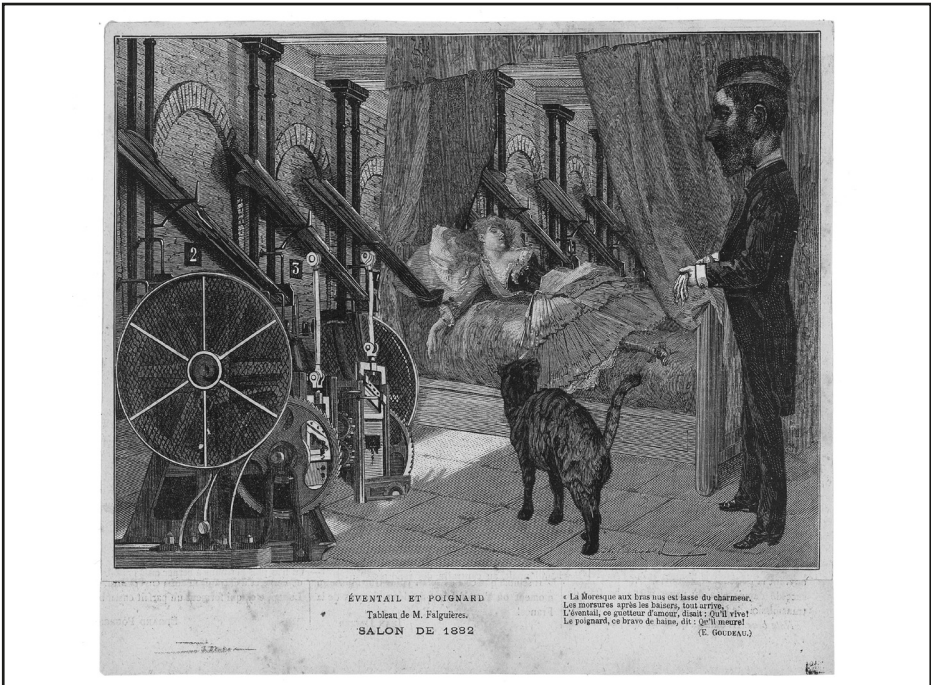

Oláh Mátyás: Hajótöröttek

Oláh Mátyás: Vádlott

20

Oláh Mátyás: Legyező és tör

Oláh Máttyás: Nincs otthon a macska, cincognak...

Oláh Máttyás: A nyár örömei